

**Henri Mandel Papers
1921-1953 (-1967)1921-1953**

International Institute of Social History
Cruquiusweg 31
1019 AT Amsterdam
The Netherlands

hdl:10622/ARCH03191

© IISH Amsterdam 2020

Table of contents

Henri Mandel Papers.....	3
Context.....	3
Content and Structure.....	3
Access and Use.....	4
Allied Materials.....	4
Appendices.....	4
Inventaris.....	5
Stukken van algemene aard.....	5
Stukken betreffende het persoonlijk leven.....	6
Stukken betreffende activiteiten.....	7
Onafhankelijke Patriotische Groep / Groupe Patriotique Indépendant 'Vrank en Vrij'.....	7
Nationale Unie van de Sluikpers (NUSP) / Union Nationale de la Presse Clandestine (UnNPC) te Antwerpen.....	8
Overige.....	9
Aanvulling 2011.....	9

Henri Mandel Papers

Collection ID ARCH03191

Creator Mandel, Henri

Other Creator(s) Mandel, Ernest

Period 1921-1953 (-1967)1921-1953

Period (bulk) 1921-1953

Extent 0.5 m.

Language list EnglishDutch

Language of Material Dutch, French

Context

Biographical Note

Henri (Henoeh) Mandel; born in Wieliczka, near Cracow, Poland, in those days part of Austria-Hungary 1896, died in Brussels, Belgium 1953; departed for study reasons to Belgium 1913; became diamond dealer and after the economic crisis of 1929-1930 insurance agent; had two sons: Ernest (Esra), born in Frankfurt am Main 1923 and Michel, born in Antwerp 1926; during World War II the family Mandel had to go into hiding; Henri Mandel and his sons were active in resistance groups: Henri Mandel was founder of the resistance group 'Vrank en Vrij' (Frank and Free), issuing the periodicals *Het Vrije Woord* (October 1940 - August 1942), *Das Freie Wort* (January 1943 - September 1944) and *Vrank en Vrij* (May 1943 - September 1944); after World War II active in the 'Onafhankelijke Patriotische Groep' (Independent Patriotic Group) and the 'Nationale Unie van de Sluikpers' (National Union of the Clandestine Press), promoting the social, judicial and financial interests of people active in the resistance.

Content and Structure

Content

Correspondence 1943-1952; documents on insurances and compensations after World War II 1939-1960; documents on the naturalization of Henri and Rosa Mandel 1945-1952; documents on the activities of the resistance group 'Vrank en Vrij', the people belonging to it and its periodicals 1944-1953; documents on the 'Onafhankelijke Patriotische Groep' and the 'Nationale Unie van de Sluikpers' 1944-1953.

Processing Information

Inventory made by Bouwe Hijma in 1996, edited and for the first time published in 2011

Subjects

Geographic Names

Belgium

Organizations

Vrank en Vrij
Onafhankelijke Patriotische Groep

Themes

Occupation/ Resistance movements
Press/Journalism

Material Type

Archival material

Access and Use

Access

Restricted

Permission required

Preferred Citation

Henri Mandel Papers , inventory number ..., International Institute of Social History, Amsterdam

Allied Materials

Alternative Form

Papers also available on 4 microfilms (except no. 80)

Appendices

INLEIDING

Biografische schets

Henri (Hench) Mandel werd geboren op 12 mei 1896 in Wieliczka bij Krakau/Kraków in Galicië, toen deel uitmakend van de Oostenrijks-Hongaarse Dubbelmonarchie (vanaf 1918 Polen) als zoon van Salomon Mandel en Golda Mateles, beide geboren in 1864. Zijn vader was groothandelaar in textiel en later ook fabrikant. Henri had een oudere broer, Simon en drie zusters, Mania, Gina en Bert(h)a. Het gezin verhuisde in 1906 van Wieliczka naar Kraków, waar zijn ouders een huis kochten. Henri voltooide in deze stad de middelbare school en vertrok daarna in juli 1913 naar België om zijn studie voort te zetten, mede op advies van een oom die een bekend diamantair in Antwerpen was. Zijn ouders, broer en twee van zijn zusters zouden in Polen blijven, alleen zijn middelste zuster Gina vestigde zich in 1925 in Haifa in Palestina, waar zij trouwde met Joseph Trifon. Zijn vader overleed in 1932. Zijn moeder en broer zijn, evenals zijn oudste zuster, in de Tweede Wereldoorlog omgekomen. Zijn jongste zus Bert(h)a overleefde Bergen-Belsen. De voorgenomen studie kwam er voorlopig niet van omdat de Eerste Wereldoorlog uitbrak. Bovendien

bekwaamde Henri zich allereerst in het onder de knie krijgen van de Franse en Nederlandse taal. Voorlopig ging Henri het vak van diamantair uitoefenen, daartoe mede in de gelegenheid gesteld door het kapitaal van zijn ouders. Op 17 mei 1921 trouwde Henri in Antwerpen met Rosa (Roza) Mateles, geboren in Kraków op 23 november 1895. Hij kreeg bij besluit van 6 juni 1921 de 'Toelating tot bestendig verblijf in België', die zijn vrouw al op 16 februari van datzelfde jaar had gekregen. Hun nationaliteit bleef de Poolse. Zij kregen twee zonen Ernest (Esra), geboren te Frankfurt a/m Main op 5 april 1923 en Michel (Micha/Michée), geboren te Antwerpen op 24 januari 1926. Ook de beide zonen kregen de Poolse nationaliteit. Het feit dat Ernest in Frankfurt werd geboren had uitsluitend te maken met het feit dat zijn moeder, omdat een moeizame bevalling werd verwacht, op advies van haar Antwerpse arts naar een geneeskundige kliniek in Frankfurt was gereisd. Van 1921 waren zij gevestigd op verschillende adressen in de Antwerpse agglomeratie. In november 1944 verhuisden zij naar Schaerbeek bij Brussel omdat hun Antwerpse huis door beschietingen was beschadigd en het moeilijk was in deze stad een andere woning te vinden. Henri Mandel was altijd zelfstandig zakenman gebleven. Aanvankelijk diamantair, was hij, toen de crisis in het diamantvak hem in 1929-1930 grote verliezen bracht, uit dit vak gestapt en verzekeraar geworden. Vanaf augustus 1942 moest het gezin Mandel onderduiken en verbleef het op verschillende adressen. Henri Mandel was al in 1940 actief geworden in het verzet en was oprichter en lid van het bestuurscomité van de groep die de clandestiene bladen Het Vrije Woord (Oktober 1940-Augustus 1942), Das Freie Wort (Januari 1943-September 1944 en Vrank en Vrij (Mei 1943-September 1944) uitgaf. Henri, Rosa en Michel bleven, hoewel opgejaagd door de Gestapo, op vrije voeten. Ernest werd op 29 maart 1944 in Luik aangehouden. Op 12 mei 1944 werd hij tot jarenlange dwangarbeid veroordeeld wegens het uitgeven en verspreiden van 'illegale' bladen. Op 3 juni 1944 werd hij naar Duitsland gedeporteerd en verbleef hij in diverse concentratiekampen. Op 26 maart 1945 werd hij door de oprukkende Amerikanen bevrijd. Nadat hij vier weken als tolk bij de Amerikaanse autoriteiten in Darmstadt had gewerkt, keerde hij naar België terug. Na afloop van de Tweede Wereldoorlog dienden de Mandels in 1945 een verzoek tot naturalisatie in. Zij hoopten dat zij mede op grond van hun bijdrage aan het verzet vlot de Belgische nationaliteit zouden verkrijgen. Op 18 oktober 1950 verkregen Henri Mandel en zijn vrouw de Belgische nationaliteit. Henri Mandel was na de oorlog actief in de Onafhankelijke Patriotische Groep/Groupe Patriotique Indépendant 'Vrank en Vrij' en in de Nationale Unie van de Sluikpers (NUSP)/Union Nationale de la Presse Clandestine (UNPC). Mandel was bestuurslid van de afdeling Antwerpen en (vlaamstalig) secretaris van de Federale Raad van de NUSP. Deze organisaties zetten zich vooral in voor de maatschappelijke, juridische en financiële positie van 'Weerstanders'. Henri Mandel overleed op 16 december 1953.

Acquisitie en ordening

Het archief van Henri Mandel werd in 1996 tijdelijk naar het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG) te Amsterdam overgebracht. Het archief is gefilmd en daarna weer aan de familie overgedragen. Voorafgaande aan de verfilming is het archief op het IISG geordend. Correspondentie van Henri Mandel met zijn familieleden bevindt zich in de nrs. 1-19. Brieven van Ernest Mandel aan zijn ouders in nr. 26. Een aantal stukken in het archief is zowel in het Nederlands als in het Frans aanwezig.

Na inventarisatie, schoning en opnieuw verpakken is de omvang van het archief van Henri Mandel 0.5 m.

In 2009 is het archief van Henri Mandel definitief aan het IISG overgedragen.

Inventaris

Stukken van algemene aard

- 1-11 Correspondentie. 1943-1948, 1952. 11 omslagen en 8 mappen
- 1 A.
 - 2 B.
 - 3 C.
 - 4 D.
 - 5 E.
 - 6 F.
 - 7 G.
 - 8 H.
 - 9 I-J.
 - 10 K.
 - 11 L.
 - 12 M.
 - 13 N-O.
 - 14 P.
 - 15 R.
 - 16 S.
 - 17 T.
 - 18 V.
 - 19 W-Z.

Stukken betreffende het persoonlijk leven

- 20 Verblijfsvergunning. 1921. 1 stuk
- 21 Verslag van een onderzoek, uitgevoerd door Em. E. Aldeweireldt , naar de door Henri Mandel gevoerde boekhouding en een brief betreffende dit rapport. 1931, 1948. 2 stukken
- 22 'Telbewijs' van Henri en Rosa Mandel van de 'Telling van de vreemdelingen op 15 September 1939'. 1939. 2 stukken
- 23 Stukken betreffende de door de familie Mandel afgesloten verzekeringen en de na het overlijden van Henri Mandel verschuldigde successierechten. 1939, 1947-1950, 1953-1955 en z.j. 1 map
- 24 Stukken betreffende verzoeken tot vergoeding van tijdens de Tweede Wereldoorlog geleden schade. 1942, 1946-1948, 1950-1951, 1957-1958, 1960 en z.j. 1 map
- 25 Stukken betreffende de schenking door Mandel van sluikebladen aan Belgische en Engelse bibliotheken en personen. 1944-1945. 1 map
- 26 Brieven van Ernest Mandel , vanuit Duitse gevangenschap en na de bevrijding in dienst van het Amerikaanse leger, aan zijn ouders en broer, alsmede een brief aan zijn advocaat [N. Biltris] . 1944-1945. 1 map
- 27 Stukken betreffende de aanvraag tot naturalisatie door Henri en Rosa Mandel . 1945-1952. 1 map
N.B. Bevat onder andere een 'Biografische nota' van Henri Mandel.

- 28 Akten van overlijden van Henri Mandel op 16 december 1953. 1953, 1958. 2 stukken
- 29 Condoleantiebetuigingen d.d. 10 januari 1954 van de leden van de Federale Raad van de NUSP bij het overlijden van Henri Mandel aan diens weduwe. 1954. 1 stuk
- 30 Stukken betreffende door Rosa Mandel-Mateles gedane pensioenaanvragen. 1967. 1 omslag
- 31 Lijsten van door de Duitsers geroofde boeken uit de bibliotheek van Ernest Mandel . Z.j. 1 omslag

Stukken betreffende activiteiten

Onafhankelijke Patriotische Groep / Groupe Patriotique Indépendant 'Vrank en Vrij'

- 32 Certificaat, uitgegeven door de Onafhankelijke Patriotische Groep 'Vrank en Vrij' betreffende de verdiensten van Henri Mandel voor de Belgische Weerstand. 1944. 1 stuk
- 33-34 Overzichten van geschiedenis, inhoud en medewerkers van de clandestiene bladen *Het Vrije Woord* , *Das Freie Wort* en *Vrank en Vrij* . 1944, [1950] en z.j. 2 mappen
 - 33 1944, [1950].
 - 34 Z.j.
- 35-42 Verklaringen betreffende de werkzaamheden van leden van de Onafhankelijke Patriotische Groep 'Vrank en Vrij' en stukken betreffende de erkenning als verzetsstrijder. 1944-1950 en z.j. 7 omslagen en 1 map
 - 35 A-C.
 - 36 D.
 - 37 E-G.
 - 38 H-K.
 - 39 L-N.
 - 40 O-R.
 - 41 S.
 - 42 V-W.
- 43 Stukken betreffende diverse 'Weerstanders door de Sluikpers'. 1944, 1946-1948, 1950-1951 en z.j. 1 map
N.B. Betreft Joseph Fachler , Camille Loots en Rosa Loots-Smulders , Frans Louis Raeymaekers en Oliva Ruland .
- 44-55 Correspondentie betreffende de Onafhankelijke Patriotische Groep 'Vrank en Vrij'. 1945-1949. 11 omslagen en 1 map
 - 44 B.
 - 45 C.
 - 46 D.
 - 47 E.
 - 48 F.
 - 49 G.

- 50 K.
- 51 L.
- 52 M.
- 53 R.
- 54 S.
- 55 U-V.
- 56 Stukken betreffende de Onafhankelijke Patriotische Groep 'Vrank en Vrij' en de clandestiene bladen *Het Vrije Woord* , *Das Freie Wort* en *Vrank en Vrij* . 1945-1946, 1950-1951 en z.j. 1 map
- 57 Lidkaarten van Henri Mandel van de Onafhankelijke Patriotische Groep 'Vrank en Vrij'. 1946. 2 stukken
- 58 'Open brief' van de Onafhankelijke Patriotische Groep 'Vrank en Vrij' aan de redactie van Front te Brussel. [1946]. 1 omslag
- 59 Lijsten en overzichten van de leden van directie en redactie, 'verdeelers' en van overige medewerkers aan de clandestiene bladen *Het Vrije Woord* , *Das Freie Wort* en *Vrank en Vrij* . Z.j. 1 omslag
- 60 Lijsten van artikelen van Henri, Ernest en Michel Mandel in *Het Vrije Woord* , *Das Freie Wort* en *Frank en Vrij* . Z.j. 1 omslag

Nationale Unie van de Sluikpers (NUSP) / Union Nationale de la Presse Clandestine (UNPC) te Antwerpen

- 61-65 Correspondentie en andere stukken betreffende de NUSP. 1946, 1948-1953 en z.j. 5 mappen
 - 61 1946, 1948.
 - 62 1949.
 - 63 1950-1951.
 - 64 1952-1953.
 - 65 Z.j.
- 66 Ledenlijsten van de NUSP-Antwerpen. 1948 en z.j. 2 stukken
- 67 *Belgisch Staatsblad / Moniteur Belge* . 1948, 1951, 1953. 1 map
- 68 'Erelijst der gesneuvelden en slachtoffers in dienst van de Weerstand door de Sluikpers - Provincie Antwerpen', opgemaakt door de NUSP. 1949. 1 stuk
- 69 Stukken betreffende de aanvragen door Henri, Rosa, Ernest en Michel Mandel inzake erkenning als 'Weerstander door de Sluikpers'/'Résistant par la Presse Clandestine' door het Ministerie van Wederopbouw. 1949. 1 omslag
- 70 Circulaires en formulieren van de NUSP. 1949 en z.j. 1 map
- 71 Stukken betreffende de statuten en het reglement van de NUSP. [1949], 1951. 1 omslag
- 72 Stukken betreffende het door Marcel Van der Bracht uitgegeven sluikblad *Het Vrije Volk* en diens verzoek om erkenning als Weerstander. 1949, 1951-1952. 1 omslag
- 73 Moreel jaarverslag van de NUSP over 1951-1952. [1952]. 2 stukken
- 74 Notulen van de vergaderingen van de Federale Raad van de NUSP. Met bijlagen. 1952. 1 map

- 75 *De Sluikpers / La Presse Clandestine* . Orgaan van de NUSP/UNPC. Nrs. 7 (april 1952) en 8 (maart 1953). 1952-1953. 2 katernen
- 76 Typoscripten betreffende de geschiedenis van de sluikpers in België. Z.j. 3 stukken

Overige

- 77 *La Voix des Belges* . Organe Officiel du Mouvement National Belge. Nrs. 15 (14.4.1946), 24 (16.6.1946), 28 (14.7.1946) en 31 (4.8.1946). 1946. 1 omslag
- 78 Stukken betreffende de arrestatie in België en het overlijden in Duitsland van Henrica Teichteil . 1950-1952. 1 omslag
- 79 Fotokopie van een pasfoto van Henri Mandel. Z.j. 1 stuk
N.B. De originele pasfoto, bevestigd op een fragment van een identiteitsbewijs, is overgebracht naar de afdeling Beeld en Geluid van het IISG (Call Number A64/753).

Aanvulling 2011

- 80 Afleveringen van de periodieken *Het Vrije Woord* , *Das Freie Wort* en *Vrank en Vrij* . 1940-1944. 1 map